

ALLES WAT IK OVER TUKKERS WIST,
WORDT DOOR TER DENGЕ OPGEFRIST

Toen lang geleden mijn oom Hennie in café-restaurant Rouwers te Tilligte aan de ober vroeg: ‘Mag ik de kaart zien?’ keek de ober hem hoofdschuddend aan en sprak: ‘De kaart?! Wördt et der aans van?’ Oftewel: ‘Doe niet zo moeilijk, man! Opgeblazen gedoe met zo’n kaart. Wij doen hier niet aan die gekkigheid.’

Deze afkeer van onnodige poeha kenmerkt wat mij betreft de Tukker. Al vind ik het moeilijk om exact de vinger op het Twentse karakter te leggen. Om verder te denken dan de eeuwige, haast sleetse begrippen als nuchter, droge humor en noaberskop.

‘Wördt et der aans van?’ is totaal wat aans as ‘Wordt het er anders van?’ Er spreekt een levenshouding uit die bijna niet uit te leggen is aan een niet-Tukker. Martin ter Denge doet een zeer geslaagde poging. Het is hem gelukt om met gedegen kennis, een prachtige precisie en een pen vol plezier de Twentse volksaard te vangen in woorden. Woorden die mij voortdurend deden glimlachen: ‘Wij zijn hier een beetje de Hobbits van Nederland. Niet in de eerste plaats om onze harige voeten.’ Woorden die mij vriendelijk dwongen om door te lezen. ‘In Twente lachen we allemaal een beetje om Almelo.’

Woorden die mij achterlieten met een krachtig gevoel: dit boek zal mijn vader aanspreken. En zijn broer. En diens overbuurvrouw en daar weer een dochter van.

Zij zullen onherroepelijk gegrepen worden door de liefde voor het Nedersaksische van Martin. Wiens verhalen De Grote Vreugde der Herkenbaarheid oproepen. Zonder voorspelbaar te zijn.

Integendeel. Het alfabet in een nieuw colbertje. Boerenkiel mag ook. Alles wat ik over Tukkers wist, wordt door Ter Denge aantrekkelijk opgefrist. Zo koppelt hij het feit dat Twente bestaat uit vele zandruggen aan het bestaan van onze kurkdroke humor.

Martin kleurt clichés als ‘coolaaaaa’ opnieuw in, en wisselt af met stukjes historie. Van mythologie tot metworst. Van ‘Witte Wieven’ tot ‘Woar bin iej der één van?’ Zelfs het benoemen van de conservatief-regionale neiging om alles wat van boet’n komt met een zeker wantrouwen te bejegenen, met alle vooroordelende tot racistische gevolgen van dien, schuwt Martin niet. Een oprecht relaas op prettig persoonlijke toon. Alsof hij achterom kwam, gung zitten, een slok koffie nam en begon te vertellen. De hele keukentafel hing aan zijn lippen. Naderhand zouden ze zeggen: ‘Iej könt em der good bie hebben.’

En zo is het ook met zijn boek. *Tukkerspotten* is nu al een klassieker op menig nachtkastje. Verplichte kost, ha’k hoast zegd. ‘Wördt et der aans van?’ Wat mij betreft wel.

Nathalie Baartman

ACCENT

Hebben we, ja. Net als iedereen op de wereld. Ook een standaardaccent is maar een accent. Er is maar één manier om geen accent te hebben: zwijgen. Dat doen we hier dan ook tamelijk veel.

Al heeft ons mooie accent een reden. Als je een Duitser Engels laat spreken hoor je dat ook terug. Onze eerste taal was hier altijd Nedersaksisch. Op heel veel plekken in Twente nog steeds, trouwens. Onze mond staat er nog altijd naar. Dat hoor je terug in ons Nederlands. Maar daarover later in dit boek meer.

Onder grote nationale druk en op basis van allang achterhaalde, maar nog steeds gevolgde onderzoeken uit de jaren zestig van de vorige eeuw besloten onze ouders en grootouders het Nedersaksisch *der achterheen te doen* en de *kinner goed Nillans te leern*. Dat het er prima *naast* kon, kwam in niemand op. Dat onze dagelijkse dosis Engels, Frans en Duits op school geen enkele invloed op ons Nederlands had (dus Twents ook niet), daar dacht ook niemand over na. Zo hoopten ze dat we meer kans op de arbeidsmarkt zouden hebben en dat Nederland ons voor vol zou aanzien.

Helaas, want nog erger dan een accent hebben vanwege een achterliggende taal, is blijkbaar een accent hebben zonder reden. En een accent hebben we! Dus wordt Twente in eenkennig Nederland nog steeds vaak met de nek aangekeken. Terwijl we echt ons best doen.

En onze ouders hadden nog wel het beste met ons voor. Maar als je zelf geen Nederlands beheerst, leer je je kinderen iets dat de Groningers zo mooi *haalf stront*, *haalf regenwotter* noemen. Een soort creooltaal van Nederlandse grammatica met half-Twents uitgesproken woorden (of andersom). Een mengelmoes. Van beide net niet genoeg. Het resultaat is dat velen van ons geen

Echt Twents meer beheersen, maar ook geen Goed Nederlands.

Of je het nu mooi vindt of niet, feit is dat we nu eenmaal zo praten. Dan kun je het maar net zo goed accepteren, of niet dan? Jij kunt makkelijker van mening veranderen dan wij van opvoeding.

Ons accent verschilt nog steeds per plaats, al zal een buitenstaander de subtiele variatie niet horen. Bekend zijn de Twentse vlakke *ee* en *oo* en het *inslikn* van de laatste 'e' in *werkwoordn* en *meervoudn*. Dat is trouwens niets gekks. Het merendeel van de Germaanse talen, zoals Duits, Engels en Scandinavisch hebben een Twentse *ee* en *oo*. En ze slikken nog in ook. Luister bijvoorbeeld maar eens hoe Britten het woord *button* uitspreken. Tot aan Queen Elizabeth aan toe.

Maar er zit nog veel meer achter. Onze *aa* ligt meer voorin de mond, net als de *o* uit *kop*, die voor de westerling bijna als een donkere *a* zal klinken. De *ui* is geslotener en klinkt als *uj*, onze *au* bijna een *oo*. Onze *d* is lichter. De *r* spreken we niet uit aan het eind van een *lettegreep*. En elke *p*, *t* of *k* kan een *b*, *d* en Engelse *g* worden als 'ie tussen twee klinkers staat. 'Een stuk opeten' kan in Twente worden uitgesmeerd als 'n *stugobeedn*'.

Zodra we buiten Twente onze mond open doen, krijgen we 'coolaaa' naar ons hoofd geslingerd (het woord dan, hè). En dat is jammer. Want je doet er niets aan en het is wat het is. En zoals de Engelsen zo mooi zeggen: *beauty is in the eye* (in dit geval *the ear*) *of the beholder*. Dus als je het lelijk vindt, ligt dat aan jou. Niet aan mij. En hoe vaker je het hoort, hoe normaler het klinkt.

Dus wen der maar aan.

ZWIJGEN

Als er iets is waar we kampioen in zijn, is het zwijgen. Nergens zijn de stiltes zo zwanger, zo geladen met betekenis, als in Twente. Naja, in Noord-Duitsland misschien, maar daar hebben we het waarschijnlijk ook van.

Zijn we trots op je, dan laten we je dat met een zware stilte weten. Zijn we het ergens mee oneens, dan buigen we het hoofd of kijken je uitdrukkingsloos aan. Weten we geen weg met onze emoties, dan laten we de ruimte in stilte achter en gaan we eruit. Zwijgend lopen we dan een stukje.

Oh, natuurlijk praten we wel. Maar alleen als het strikt noodzakelijk is. Smalltalk zijn we ook kampioen in (☛ *Nöälen*). Maar over grote zaken klemmen wij ons het kakement.

Mijn moeder zegt weleens: 'Nen zwieger oavertreft nen spreker.' Oftewel: spreken is zilver, zwijgen is goud. Dat is natuurlijk een mooie gedachte en vaak waar, maar het probleem van Twente is dat we soms iets te hard zwijgen. Een zwijger wordt niet gehoord.

We trekken de bek ook niet los als dat wel zou moeten. Als dat in het eigen belang zou zijn. In 2020 was er een hoop gedoe over cultuursubsidies bijvoorbeeld. Alleen al je Amsterdamse postcode was genoeg om een zak met geld door de bus te krijgen. Zo krom als wat, maar het duurde lang voordat Oost-Nederland eindelijk een voorzichtige vinger op durfde te steken.

Door de internetrevolutie kunnen we ieder moment van de dag onze meningen ventileren op sociale media. Toch zie je maar weinig Twentse *influencers*. En die paar die het proberen, hebben eigenlijk niet zo veel te melden.

Toch moet je af en toe even opspreken. Bijvoorbeeld als je een boek wilt schrijven. Of als je vindt dat je gelijk hebt. Altijd maar

afwachten leidt ook nergens heen. Of tot uitkomsten waar je net niet helemaal achter staat.

Omdat zwijgen zo typisch Twents is en ik slechts een zoon van deze streek ben, rest mij alleen nog de wens om deze traditie, na het hierbij uitspreken van mijn onmetelijke dank en bewondering voor de lezer die het tot hier heeft volgehouden, op kundige wijze voort te zetten.

Dankenswaard en good gaan.